

KRÖNIKA

I slutet av 1700-talet hade Kabul 10 000 invånare

TEXT: NANCY HATCH DUPREE

ÖVERSÄTTNING: CHARLOTTE HJUKSTRÖM

Kabul möter sina besökare med många tecken på att vara en krigshärjad stad på god väg mot ett tillfrisknande. Höghus med fasader i blått och grönt glas skimrar över stadens första shoppinggallerior av västerländsk modell, där man finner det senaste inom elektronik, västerländskt mode och delikatesser från hela världen. Bakom blänkande perspektivfönster visar de lokala skräddarna upp sagolika brudklänningar som får ungdomarna att drömma. Nere vid Kabulfloden blir man bländad av långa rader med glittrande juvelerarbutiker som överträffar galleriornas ansträngningar. Mellan dessa frestelser skyndar ivriga cyklister och fotgängare, unga och gamla, rika och fattiga fram och tillbaka i trafiklarmet och riskerar liv och lem med nonchalant självsäkerhet.

Trots sådana tecken på rikedom är livet i Kabul hårt för de flesta. Det är för mycket folk på för liten yta. Kraven från handel, politik och modernisering har format stadens tillväxt på en plats som avgränsas av taggiga berg runt en högt belägen dal, som sträcker sig cirka 13 kilometer från norr till söder och 33 kilometer från öst till väst. Stadens norra och södra delar förenas av en smal passage som Kabulfloden grävt ut mellan bergen Asmai och Sher Darwaza.

FÖR OMKRING 2 000 ÅR SEDAN var Kabul ett litet furstendöme, tryggt instoppat mellan Kabulfloden och foten av Sher Darwaza, och först år 1776 blev det en nationell huvudstad. På den tiden omgavs staden av tjocka murar och upptog en yta på bara en gång en och en halv kilometer.

” Detta är splittrade grupper med mycket svag social sammanhållning. Homogeniteten är bruten och därmed är tilliten borta. Dessa människor faller lätt offer för politiska manipulationer, vilket har visat sig vid flera tillfällen på senare tid.

NANCY HATCH DUPREE

Emir Abdur Rahmans konsolidering av den afghanska nationen efter 1880 innebar att staden inte bara blev kungafamilijs och regeringens centrum utan också landets ekonomiska och kommersiella nav, brännpunkten för intellektuella och politiska rörelser och utgångspunkten för förändring. Staden utvecklades till en verklig medelpunkt för landets kommunikationer och nätverk; det var dit varor och idéer strömmade och därifrån nyheter uppstod.

Under de följande 100 åren sprängde staden sina murar, expanderade västerut över Kabulfloden och växte i alla riktningar medan människor från landsbygden lockades dit med hjälp av bättre vägar, skolor, sjukvård, fabriker och en spirande statsförvaltning. All jordbruksmark runt omkring slukades av bostäder. Det sista öppna fältet gick förlorat under den sovjetiska ockupationen efter 1978 då en vidsträckt äng väster om staden, tidigare en rastplats för flyttfåglar, försvann under ett hav av grå cement. Familjer på flykt från krigszonerna översvämmade staden i våg efter våg, och på senare tid har de

följts av hemvändande flyktingar från utlandet.

PÅ SÅ SÄTT ÖKADE Kabuls befolkning från 10 000 år 1776 till 100 000 år 1880, svällde upp till 750 000 när kriget började år 1978, steg brant till 2,8 miljoner år 2004 och exploderade till 4,5 miljoner år 2008. I dag täcker bostäderna 104 kvadratkilometer eller 74 procent av stadens bebyggda delar. Experterna räknar med att Kabul kommer att ha nått dubbel storlek år 2020. Befolkningstillväxten som beräknades till 2,5 procent före kriget anses nu ha ökat till 17 procent. Om den utvecklingen fortsätter, kan det innebära att Afghanistans stadsbor år 2045 kommer att vara fler än landsbygdens befolkning, som i dag utgör 80 procent.

KABUL ÄR EN AV DE snabbast växande städerna i världen, men den expanderar slumpartat, utan någon genomtänkt planering. Expansionen är förknippad med många bekymmer: undermåliga bostäder; hög arbetslöshet; fattigdom; tiggare, både manliga och kvinnliga, har blivit ett nytt fenomen; brister i vattenförsörjning, avlopp och sophantering medför hälsorisker och bidrar starkt till en försämrad livskvalitet; hård belastning på grundläggande infrastruktur och kommunal service; otillräcklig kollektivtrafik; för få skolor; opålitlig elförsörjning; marktvister; en förvaltning som är splittrad på alltför många ministerier och institutioner för att den ska gå att samordna; illa formulerade investeringsplaner; korruption; särintressen som upprätthåller fattigdomen i staden; motsättningar; dålig säkerhet; krossade drömmar – och ännu mer.

Denna litanian över Kabuls hemsökelse illustrerar komplexiteten i de utmaningar som väntar folket, re- ▶

Trots tecken på rikedom är livet i Kabul hårt för de flesta. Det är för mycket folk på för liten yta, skriver artikelförfattaren.

► geringen och dem som vill hjälpa till. Tittar man närmare på hälsofrågorna får man en aning om hur enormt varje enskilt problem är. Tillgång till rent vatten är ett stort problem för de flesta. Kabul försörjs av fyra stora brunnsfält, men det systemet täcker bara en fjärdedel av befolkningen och fungerar inte alltid eftersom elförsörjningen är sporadisk. En del familjer har privata brunnar eller delar brunn med grannarna, andra är beroende av lokala vattenkommittéer eller vattenbilar som ägs av privata företag. Otaliga kvinnor och barn är emellertid tvungna att lägga stora delar av dagen på att hämta vatten vid handpumpar som installerats av biståndsorganisationer i gathörnen. Tyvärr är de flesta av de vattentillgångarna utsatta för läckage från avloppsvatten. Att det inte har uppstått några epidemier är ingenting mindre än ett underverk.

HANTERING AV SOPOR och mänskligt avfall är en enorm uppgift ur både miljöperspektiv och hälsovårdsperspektiv. Kabul producerar varje dag 3 000 ton fasta sopor, som samlas in av 2 000 anställda och 110 sopbilar. Genomfartslederna är därför påfallande rena. Men i bostadsområdena samlas soporna i vämjeliga högar och avloppsrören från toaletterna mynnar oftast ut i gatornas rännstenar. Där det finns septiktankar kan de tömmas av privata företag med slamsugningsbilar, men det finns inget integrerat avloppssystem. Alltför ofta ligger septiktankarna för grunt utan buffertzoner runt omkring, varför grundvattnet snabbt blir förorenat. Sådana föroreningar är särskilt allvarliga för sjukhusen. Vattenburna sjukdomar såsom diarréer dödar tusentals barn varje år och tar på de vuxnas krafter så att det blir svårare att söka arbete. Allt detta avfall dumpas i öknen sju kilometer norr om Kabul, där det inte finns någon utrustning för en säker avfallshantering.

KABULS OTROLIGA trafik är en annan hälsorisk. Stadens gatunät rymmer 80 000 fordon, men det sägs att 450 000 bilar kör där varje dag. Oavsett om de siffrorna stämmer eller inte, hamnar man i trafikstockningar vart

man än åker. Luftföroreningarna är påtagliga. Den smala Asmaipassagen i centrala Kabul är en kronisk flaskhals. De flesta struntar i de gångbroar och tunnlar som har ställts till förfogande. Tusentals cyklister bidrar till förvirringen. Försäljare med handkärrotar upp plats på trottoarerna och blockerar ibland halva gatan. Men en ringled har byggts och en brant väg över berget Asmai håller på att byggas, en gammal idé som tidigare aldrig förverkligats därför att båda sidorna av berget täcks av olagligt men gediget byggda hus, vilket kommer att leda till protester mot vägen.

Det finns storslagna planer på att bygga förstäder hela 30 kilometer nordost om Kabul. Tanken är att privata investerare ska bygga på statlig mark, men kritikerna varnar för enorma kapitalkostnader, i synnerhet för de nödvändiga grundläggande infrastrukturerna, vägar och vattenledningarna, men även för den grundläggande samhällsservicen. Dessutom skulle transportkostnaderna bli oöverkomliga. Erfarenheterna visar att den inledande entusiasmen snabbt klingar av, så att de halvfärdiga byggprojekten blir stående och familjerna blir hängande i luften. Dessa experter tror att de outvecklade områdena intill Kabuls bostadsområden kan rymma ytterligare en miljon människor. Det vore bättre, anser de, att förbättra den existerande infrastrukturen och den lokala sociala servicen, samtidigt som man tar itu med de besvärliga fastighetsrättsliga frågor som kräver ett utarbetat system av lagar och regler.

ATT BYGGA FÖRORTER skulle inte lösa den akuta arbetslösheten eller arbetsbristen, ett problem för många som kämpar för att få något annat än säsongarbete eller korta anställningar. På 1970-talet hade Kabul 700 fabriker, men nu finns det bara 17. Dessutom är det många utbildade utlänningar som är med och konkurrerar om jobben i den blomstrande byggsektorn, där entreprenörerna tjänar miljoner. Ändå är det svårt att få utbildning och omskolning. Detta leder till en fattigdom som försämrar den sociala miljön och uppmuntrar kriminalitet. Rånen håller på att öka.

Kidnappningar av både barn och vuxna är ett annat nytt fenomen som blivit alltför vanligt.

Kabul har därför både ljusa sidor och mycket mörka sidor. Att huvudstaden är vid god hälsa är centralt för nationens återuppbyggnad och stabilitet, men bidragsgivarna koncentrerar sig gärna på landsbygden. Det är dags att tänka på balansen och komma ihåg den sociala dynamiken i stadens olika urbana identiteter. I mitten av 1960-talet var det vägar och fabriker, skolor och sjukhus som lockade landsbygdens folk till staden. De kom familjevis och knöt kontakter med släktingar som redan var etablerade där. Befolkningen var därför relativt homogen. Stadsborna litade på varandra. Nu är staden överfull av folk som flytt undan krig eller torka eller som utblottade kommit hem efter att ha levt i exil. En kvarts miljon flyktingar har återvänt till Afghanistan, och en del hävdar att 13 procent av dem bor i Kabul. Detta är splittrade grupper med mycket svag social sammanhållning. Homogeniteten är bruten och därmed är tilliten borta. Dessa människor faller lätt offer för politiska manipulationer, vilket har visat sig vid flera tillfällen på senare tid.

KABUL HAR ALLTID varit en funktionell enhet, utan effektiv lokal förvaltning eller institutioner för medborgarna på gräsrotsnivå. Ändå har den lyckats spela sina olika ledarroller och gett sina mångkulturella invånare en tolerant miljö, där de har kunnat leva tillsammans i harmoni. De som vill skapa ett nytt ansikte åt Kabul gör klokt i att ta med detta i sin planering. ■

Nancy Hatch Dupree

Nancy Hatch Dupree är en av världens främsta Afghanistankännare och stående krönikör i Afghanistan-nytt sedan 1995.

Har du ännu inte köpt ditt ex av **Afghanistan över en kopp te** | 46 krönikor av Nancy Hatch Dupree från 1995-2007 är det hög tid nu. **En bra julklapp!** Köp den på www.sak.se/butik